

Historicko-etnografický přehled

Naše představy o názvech, sídle a moci jednotlivých germánských kmenů, se opírají téměř výhradně o zprávy římských historiků. Nejpodrobnějším pojednáním o barbarech, které se ze starověku zachovalo, je spisek historika Tacita z roku 98 Germánie neboli O původu a zvycích Germánů.

Kmenová struktura Germánů byla v době římské značně nejednotná a proměnlivá. Jednotlivé germánské kmeny se lišily velikostí i významem. Vnitřně je spojovalo sdílení kmenové půdy, politické a vojenské vedení, ale i vědomí společného původu opředeného legendami a zakotveného v náboženských kultech. Proměnlivé kmenové hranice závisely nejen na pohybu kmene, ale i na válečném štěstí. Občas se část kmene odtrhla od původního seskupení a žila vlastním životem nebo silné kmeny ovládly slabší a vnutily jim svou identitu.

Úspěch, význam a stabilita kmene závisela na silné osobnosti knížete, krále či vůdce. Jeho družina, složená z předních bojovníků, hrála rozhodující roli ve válečných akcích a byla za to odměňována kořistí. Úspěšné družiny se často od svého kmene odtrhly, soustředily kolem sebe další bojovníky a spolu podnikaly výpravy proti římským pohraničním provinciím. Tento trend se výrazně projevil ve 3. století, kdy silné vojenské družiny takto ovlivnily vznik nových kmenových svazů. Po ukončení velkých kmenových přesunů a válek proto řada známých kmenů mizí a na mapě se objevují seskupení zcela nová..

Germáni v severozápadní Evropě

Alamani

Kmenové uskupení, ve kterém žili v 1. polovině 3. století především Svébové a příslušníci kmenů žijící na levém břehu horního Labe. První zmínka o jejich útocích na hornogermánský limes pochází z roku 213.

Angliové, Reudignové, Avionové

Menší kmeny žijící na severu Německa a na Jutském poloostrově.

Batavové

Privilegovaní spojenci Říma, jehož vojenské jednotky bojovaly v římském vojsku..
„... předčí všechny ... kmeny statečností, bydlí jen na nevelkém pruhu podél břehu, jinak obývají ostrov v řece Rýn.“ (Tacitus, Germánie 29)

Bructerové, Chamavové, Ampsivariové, Angrivariové:

Menší kmeny sídlící na východ od dolního toku Rýna, snad předchůdci kmene Franků.

Durynkové

Ve 3. století vznikl jejich kmenový svaz sloučením Hermundurů s částmi západních a polabských Germánů. Poprvé jsou uváděni až kolem roku 400.

Frankové

Konstituovali se v 1. polovině 3. století v oblasti mezi Rýnem, Veserou a Severním mořem sloučením místních menších etnik.

Frísové

Od starší doby římské obývali většinu severního Holandska a severozápadního pobřeží Německa.

Chattové:

První boje s Římany svedli již v roce 10 př. Kr. a účastnili se i dalších střetů na počátku 1. století po. Kr. V letech 83-85 se střetli s vojsky císaře Domitiana, za markomanských válek vpadli do Horní Germánie. V roce 213 pak útočili na římské hranice po boku Alamanů.

Chaukové:

Účastnili se válek proti Tiberiovi po přelomu letopočtu. Později udržovali s Římem úzké vztahy. Před koncem 3. století se připojili ke kmenovému seskupení Sasů.

Cheruskové

Vedoucí aktéři střetů s Římem kolem přelomu letopočtu. Jejich kníže Arminius byl jednou z nejpopulárnějších postav nejstarších germánských dějin. Zprávy o nich mizí na počátku 2. století.

Sasové

Kmenový svaz Sasů vznikl na pobřeží Severního moře sloučením kmenů v nejjižnější části Jutského poloostrova, dolního Poveseří a Polabí (např. Chaukové). Poprvé jsou zmiňováni ve 2. století, větší pozornost vyvolaly jejich nájezdy od poloviny 4. století.

Svébové

Kmenový svaz polabských Germánů, ke kterému patřili kmeny Markomanů, Kvádovů, Naristů, Langobardů, Hermundurů a Semnonů. Ve 2. a 3. století se pod tímto jménem skrývali již jen Markomani a Kvádové. Jednotlivé svébské kmeny vystupovaly aktivně po celou dobu římskou až do doby stěhování národů. Počátkem 5. století opustila většina Svěbů Podunají a při svém tažení Evropou pronikli až do Španělska. Založili zde království, jež přetrvalo do roku 585.

„Není to jediný národ jako Chattové nebo Tencterové, neboť zaujímají větší část Germánie a rozpadají se v menší kmeny s vlastním jménem, ovšem všichni dohromady si říkají Suebové. Pro tento národ je příznačné, že si vyčesávají vlasy z čela a svazují je do uzlu. Tím se odlišují Suebové od ostatních Germánů, tím se odlišují u Suebů svobodní od otroků.“ (Tacitus, Germánie 38)

Hermundurové

Hledání jejich sídel je velmi obtížné. Tacitus je zachytil poblíž Dunaje, kde obchodovali s Římany. Počátkem 1. století byli součástí Marobudovy říše. Po markomanských válkách mizí, zřejmě se začlenili do kmenového svazu Durynků.

Langobardi

Řadí se mezi polabské Germány. Nejstarší zprávy o nich pocházejí z doby Marobudovy říše, ke které snad jistou dobu i patřili. Zúčastnili se markomanských válek, jinak ohrožovali římské provincie jen minimálně. Významnou roli sehráli v době stěhování národů.

„... Langobardy vyzdvihuje k vznešenosti jejich malý počet. Obklíčení mocnými kmeny zajišťují si bezpečnost ne poslušností, ale boji a srdnatostí.“ (Tacitus, Germánie 40)

Semnoni

Podle Tacita se na území Semnonů scházeli vyslanci všech svébských kmenů, aby ve svatém háji obětovali nejvyššímu božstvu. Na konci 2. století se částečně vystěhovali a splynuli se s kmenovým svazem Alamanů.

„Za nejstarší a nejvznešenější ze Suebů se vydávají Semnonové. Vážnost Semnonů je zvětšována jejich blahobytem: bydlí ve stu krajích a velikost jejich společenství způsobuje, že se považují za hlavu všech Suebů.“ (Tacitus, Germánie 39)

Markomani a Kvádové

Nejstarší zmínka o Markomanech je v Caesarových Zápiscích. Kolem poloviny 1. století př. Kr. jsou známí z Pomohání. Odtud odešli někdy v letech 9-6 př. Kr. pod Marobudovým vedením do Čech, kde založili tzv. Marobudovu říši. Nedlouho poté obsadili zřejmě i jižní Moravu a naddunajskou část Dolního Rakouska. Na našem území setrvali po celou dobu římskou až do časných fází stěhování národů.

Kvádové vystupovali ve své původní vlasti v Porýní a dolním Pomohání obecně pod jménem Svébové. Jejich bojovnost se promítla do jejich nového jména (kwaad znamenalo „zlý“). Poprvé jsou uváděni v době Caesarových bojů s Ariovistem. Do střední Evropy se zřejmě přesunuli v souvislosti s odchodem Markomanů do Čech a jádrem jejich sídlení oblasti se stala jihozápadní část Slovenska. Po celou dobu římskou měli Kvádové s římským územím intenzivní přátelské i válečné kontakty. Proto se o nich zachovaly v antických pramenech četné zprávy. Velká část Kvádů pak opustila Podunají v roce 406, aby se připojila k tažení Vandalů do Španělska.

„Vedle Hermundurů sídlí Naristové a dále Markomani a Kvádové. Obzvláštní je sláva a moc Markomanů. I samotná svá nynější sídla získali statečností, vyhnáním Bójů. Avšak ani Naristové a Kvádové se nepokazili. To je jakoby čelo Germánie směrem k Dunaji. Markomani a Kvádové si uchovali až do doby, na kterou se ještě pamatujeme, krále domácího původu ze vznešeného rodu Marobudova a Tudrova. Dnes snášejí i cizí. Moc a hodnost králů se opírá o schválení Říma. Tu a tam jim pomáháme vojensky, častěji penězi, a jejich vážnost není proto menší.“ (Tacitus, Germánie 41)

Germáni na severu a východě

Východní oblasti germánského světa zasahovaly až do západoruských a ukrajinských stepí. V tomto prostoru se mísily germánské i negermánské etnické skupiny, žijící kočovným i usedlým zemědělským způsobem života. Rozlišit mezi nimi nedovedli ani antičtí historikové. Archeologie v této oblasti registruje několik etnicky neurčitelných archeologických kultur (např. tzv. kultura przeworská, kultura čerňachovská). Netvořil je zřejmě jeden národ, spíše je společně sdílely různé skupiny východogermánských i negermánských kmenů. Krajem mezi dolním Dunajem a Dněprem odpradáвна vstupovaly kočovné skupiny na Balkán a do Podunají. Tudy vstoupili ve druhé polovině 4. století též Hunové, kteří uvedli zdejší kmeny do pohybu. Zahájili tím období velkých etnických přesunů, které označujeme jako stěhování národů.

Burgundové

Patřili do nepříliš známého světa východogermánských národů, o kterých měli Římané velmi málo zpráv. V druhé polovině 3. století se účastnili nájezdů do hornodunajské provincie a část z nich se před rokem 290 usadila na Mohanu a Neckaru. Hlavní seskupení však zůstalo v Poodří.

Gepidové

Poprvé se objevili v 60. letech 3. století, kdy spolu s Góty napadli Dácii. Usadili se u severozápadních hranic Dacie, východně od řeky Tisy. Žili zde až do počátku 5. století, kdy je podmanili Hunové.

Gótové

Původně sídlili v jižní Skandinávii, odkud se ve starší době římské přesunuli do dolního Povislí. Od konce 2. století se přesouvali na Ukrajinu, do oblasti dolního Dunaje a Černomoří. Poprvé se střetli s římskými vojsky roku 238, kdy překročili Dunaj a vyplenili provincii Dolní Moesii. Do konce 3. století trvale ohrožovali oblasti dolního toku Dunaje, Řecko i Malou Asii. Počátkem 4. století se Gótové rozdělili na dvě skupiny. Východní Ostrogótové se po roce 375 dostali pod hunskou nadvládu. Západní Vizigótové postoupili pod tlakem Hunů na západ a se svolením římského císaře se usadili dočasně na balkánském poloostrově.

Herulové

Poprvé jsou zmíněni ve 3. století v oblasti východního Černomoří, znovu pak ve druhé polovině 4. století, kdy jejich říši na břehu Azovského moře vyvrátili Ostrogóti.

Lugiové

Suebskou zemí prochází a pŕlí ji na dvě části souvislý horský hřeben, za nímž je usazeno velmi mnoho kmenů, z nichž největší rozlohu zaujímají Lugiové rozdělení na více obcí.“ (Tacitus, Germánie 43)

Rugiové, Lemoviové, Suionové

„Za Lugii žijí pod královskou vládou Gotonové... Bezprostředně za nimi sídlí u Oceánu Rugiové a Lemoviové. Pro všechny tyto kmeny jsou typické kulaté štíty, krátké meče a poslušnost vůči králům. Pak jsou obce Suionů, už v samém Oceánu; Suionové nejsou silní jen svými muži a zbraněmi, ale i loďstvy. Hned za Suiony přijdou kmeny Sithonů. Ve všem ostatním se jim podobají, jen jednou věcí se liší, že jim panuje žena. Tak hluboko klesli pod úroveň národa nejen svobodného, ale i zotročeného.“ (Tacitus, Germánie II, 44)

Vandalové

Jedno z nejvýznamnějších východogermánských kmenových seskupení, sídlící ve starší době římské mezi Odrou a Vislou. V průběhu 2. století pronikali (snad pod tlakem Gótů) dále k jihu do východní části Karpatské kotliny. Již v roce 250-251 se zúčastnili tažení gótského krále Knivy do Thracie a Moesie. Ve 4. století existovaly dvě větve Vandalů, které měly vlastní vládnoucí dynastie.

Negermánské kmeny

Aestiové

Na východobaltském území mezi Vislou a Rižským zálivem sídlily baltské kmeny, které antický svět uváděl jako Aestie. Západní baltské kmeny udržovaly úzké styky s Germány.

„... dále po pravém břehu suebského moře vlny omývají sídla Aestiů, kteří mají zvyky a vzhled Suebů, jazyk bližší britanskému. ... sbírají na mělčinách a na břehu jantar...“ (Tacitus, Germánie 45)

Bastarnové

Etnická příslušnost Bastarnů není jasná. Prameny je zmiňují od 3. století př. Kr. do 4. století po Kr.

„Peucinové ovšem, kterým někteří říkají Bastarnové, připomínají jazykem, způsobem života, typem sídlišť a stavbou domů Germány. Všichni jsou špinaví a jejich předáci tupí a lhostejní. Mísí se sňatky se Sarmaty...“ (Tacitus, Germánie 46)

Hunové

Kočovní Hunové pronikali do jihoruských stepí z vnitřní Asie v 1. století. Kolem roku 375 vytlačili z pobřeží Černého moře Góty a pohltili část zdejší germánsko-sarmatské populace. Počátkem 5. století postoupili do střední Evropy a vytvořili si v Panonské nížině mocenské centrum. Za Attilovy vlády (441-453) sahala jejich moc od Černého moře k Rýnu a v jejich područí se ocitly četné germánské kmeny (Durynkové, Gótové, Gepidové, Langobardi, Kvádové, Burgundové aj.).

Kotinové

Kmen keltského původu, jenž na konci 1. století př. Kr. a v prvních dvou stoletích po přelomu letopočtu síděl v hornatých oblastech středního Slovenska.

„Ještě dál kryjí záda Markomanů a Kvádů ... Kotinové ... galský jazyk usvědčuje Kotiny ..., že nejsou Germáni, stejně tak jako okolnost, že snášejí poplatky. Tyto poplatky jim jako cizincům ukládají jednak Sarmatové, jednak Kvádové. Kotinové dolují i železo, aby byla jejich hanba ještě větší. ... se jen v malé míře usadily na zorané rovině, jinak v hvozdech a na vrcholcích hor.“ (Tacitus, Germánie 43)

Sarmaté

Početný kmenový svaz íránského původu, který sídlil mezi Donem a Aralským jezerem. Kočovní Sarmaté se objevovali v písemných zprávách již od 4. století př. Kr. Na konci 2. století př. Kr. ovládli jižní Povolží a část Černomoří. Na počátku 1. století pronikly jejich skupiny (Jazygové) do Karpatské kotliny, kde se postupně usazovaly. V oblasti mezi Dacií a Panonií setrvali až do stěhování národů.

„U sarmatů je všechno jiné, neboť žijí na voze a v sedle.“ (Tacitus, Germánie 46)

Venedové

Národy, žijící za Vislou a na rovinách západního Ruska, které římstí historikové téměř neznali. Venedové jsou mnohdy považováni za časně Slovany, ale tato identifikace není zcela průkazná.

